

Undervisning i udskolingen: Linjer, toning og holddannelse

Erfaringer fra to skoler i Københavns Kommune

2014

Undervisning i udskolingen: Linjer, toning og holddannelse

Erfaringer fra to skoler i Københavns Kommune

2014

**Undervisning i udskolingen: Linjer,
toning og holddannelse**

© 2014 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form
på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7958-758-8

Indhold

1	Resume	5
2	Indledning	8
3	Skolen med holddannelse og toning	10
3.1	Formål og intention	10
3.2	Organisering	11
3.3	Foreløbige resultater	14
3.4	Udfordringer ved den valgte organisationsform	19
4	Skolen med linjeopdeling	20
4.1	Formål og intention	20
4.2	Organisering	21
4.3	Foreløbige resultater	24
4.4	Udfordringer ved den valgte organisationsform	30

1 Resume

Dette notat præsenterer en systematisk opsamling af erfaringer med at arbejde med motivation og undervisningsdifferentiering i udskolingen på to skoler i Københavns Kommune. De to skoler har fungeret som udskolingsdynamoer, og det har udmøntet sig i forskellige tiltag i udskolingsklasserne. I erfaringsopsamlingen belyser vi skolernes intentioner, erfaringer, justeringer og udfordringer i forbindelse med arbejdet. Vi sætter særligt fokus på tilpasning af undervisningen til forskellige elevers behov og forventninger, tiltagenes betydning i forhold til elevernes motivation og de udfordringer, der har været forbundet med at dele eleverne op ud fra forskellige interesser og behov.

To strategier for at møde eleverne

På begge skoler har intentionen været at skabe en bedre undervisning, der kunne motivere og fastholde eleverne i udskolingen. Man har haft forskellige strategier og har også valgt at organisere sig helt forskelligt.

På den ene skole har man i en toårig periode afprøvet forskellige måder at dele eleverne op i forskellige hold på, hvor de i kortere forløb arbejder med forskellige emner og metoder. Eleverne bliver placeret på holdene ud fra lærernes vurdering af, hvilken undervisning der kan udfordre dem og imødekomme den enkelte elevs behov. Her er strategien at imødekomme elevernes behov og udfordringer på forskellige niveauer eller med udgangspunkt i forskellige emner og samtidig være opmærksom på at bruge nye undervisningsformer som indgang til i højere grad at gøre undervisningen spændende for alle elever.

Analysen af skolens erfaringer viser, at motivation kan styrkes ved at tilpasse undervisningsmetoderne til elevernes behov og imødekomme deres interesser via valg af emner og undervisningsformer i kortere forløb. I denne model er det ikke op til eleverne selv at vælge rigtigt. Her har man gode erfaringer med at øge elevernes motivation gennem oplevelse af mestring ved hjælp af øget undervisningsdifferentiering (herunder holddeling), selvom udgangspunktet for et forløb har været lærerstyret.

På den anden skole har man lavet fire linjer i udskolingen (7., 8. og 9. klasse), som eleverne selv vælger (i 6. klasse). Her er idéen, at man tager afsæt i elevernes egne valg og egne interesser med henblik på at motivere dem og gøre undervisningen bedre. Arbejdet med elevernes motivation går ud på at fange eleverne der, hvor deres interesse i forvejen er, og arbejde videre ud fra det, så eleverne får en oplevelse af, at det er sjovt at gå i skole. Her er strategien altså at give eleven medansvar og tilbyde undervisning, der tager afsæt i styrker og interesser. Analysen af skolens erfaringer viser, at man kan komme langt med motivation ved at tage afsæt i elevernes valg. Men der er en gruppe af elever, for hvem valg af linje i højere grad er et fravalg, fordi linjernes indhold ikke appellerer til dem, eller fordi de ikke kan overskue linjernes reelle indhold. Det kan være en udfordring at konstruere linjer på en måde, hvor man rammer samtlige elevers interesser. Derfor er det vigtigt at have en strategi for, hvordan man støtter og motiverer de elever, som ikke umiddelbart motiveres af de udbudte linjer i en linjeopdelt udskoling.

Styrkede lærer-elev-relationer

På begge skoler har arbejdet som udskolingsdynamo givet gode erfaringer med en styrket relation mellem lærere og elever.

På skolen med linjeopdeling har en hel dag med linjeundervisning for nogle lærere og elever betydet, at man har fået skabt et produktivt og motiverende flow i undervisningen. Samtidig har

lærerne haft mulighed for at lære eleverne bedre at kende, så de kan tilpasse undervisningen til de enkelte elever. Samtidig har der været en væsentlig udfordring forbundet med, at skolen modtager elever fra forskellige skoler, så arbejdet med lærer-elev-relationerne har haft et vanskeligt udgangspunkt i det første år som udskolingsdynamo og med linjeopdelt udskoling.

På skolen med holddannelse og toning har organiseringen af dynamohold betydet, at eleverne er kommet til at kende flere lærere på tværs af stamklasserne, og at de er kommet til at kende deres kammerater bedre på tværs af klasser og årgange. Det har medført et bedre læringsmiljø og en bedre trivsel i udskolingen.

Sammenhænge mellem elevernes motivation og linjernes profil

Vurderingerne af erfaringerne fra skolen med linjeopdeling sker på et spinkelt grundlag, idet linjerne kun har fungeret et enkelt skoleår. Erfaringerne viser, at især to af linjerne har fungeret særdeles godt. Både lærere og elever vurderer læringsmiljø såvel som fagligt udbytte positivt. Mange elever på de to linjer er motiverede og kan se deres interesser afspejlet i linjerne. De to øvrige linjer har i det første år været præget af forskellige typer af udfordringer. Interview med lærere og elever peger på, at eleverne på de to linjer i højere grad har valgt ud fra deres sociale relationer end ud fra faglig interesse, og de to linjers faglige profil har ikke været tydelig for eleverne. Skolen har dog ændret praksis på en række punkter det efterfølgende skoleår, fx ved at igangsætte nye former for introduktionsaktiviteter for eleverne, med henblik på at skabe større motivation og bedre elevtrivsel på alle linjer.

Det ser ud til, at der det første år med linjeopdelt udskoling, for nogle elever har været et mismatch mellem deres forventninger og undervisningens indhold. Det betyder, at linjernes potentielle mulighed for at styrke elevernes motivation ikke det første skoleår blev realiseret for alle elever. Det er derfor vigtigt, at sammenhængen mellem elevernes viden om linjernes profil, introduktionen til eleverne og de egentlige undervisningsaktiviteter styrkes. Det er samtidig væsentligt fremover at overveje, hvordan alle linjer kan tiltrække elever med særlig interesse for linjens tema og indhold, og samtidig, hvordan alle linjer kan rekruttere elevgrupper med en vis bredde i forhold til faglige forudsætninger. Det er ligeledes vigtigt at overveje konsekvenser af en ulige fordeling af piger og drenge på linjerne. Der er en vigtig opgave i at støtte elever, som er i undertal i forhold til køn og interesser på deres linje, og i forhold til at gøre alle elever uanset boglige forudsætninger til aktive medspillere i undervisningen og det sociale fællesskab.

Undervisning, der er tilpasset elevernes behov

På begge skoler har arbejdet som dynamoskole givet muligheder for at arbejde med undervisningen på en måde, som gør, at den i højere grad end før tilpasser sig elevernes behov. Det er sket ved at anvende anderledes undervisningsformer og også ved at introducere nye former for indhold. Det er ikke lykkedes lige godt i alle fag og alle forløb, men der er positive erfaringer indenfor rammerne af begge måder at organisere udskolingerne på, som har betydet, at nogle elever har fået et godt fagligt udbytte. Det har de i nogle tilfælde, fordi undervisningen har handlet om noget, de interesserede sig for, fordi holddannelser har givet mulighed for at tilpasse undervisningen til den enkelte elev, og endelig fordi de nye undervisningsformer har givet mulighed for mere bevægelse og mere praktisk orienteret læring. Det fremgår af interview med eleverne, at de efterspørger og sætter pris på udendørsaktiviteter, bevægelse, praktiske undervisningsforløb og aktiviteter, hvor de kan se direkte relevans af det, de lærer.

Lærernes samarbejde og ledelsens rolle

På skolen med holddannelse og toning er udviklingen af den nye praksis i udskolingen i høj grad varetaget af lærerne i udskolingsteamet. Der har ikke på forhånd været en klar strategi for, hvordan den nye praksis skulle implementeres og udvikle sig indenfor den treårige periode. I stedet har lærerne afprøvet forskellige modeller og forskellige typer af forløb. Processen har været præget af lærernes forskellige vurderinger af og holdninger til projektets omfang og udvikling. Processen kunne muligvis være forløbet mere hensigtsmæssigt med en højere grad af ledelsesstyring. Samtidig er det dog væsentligt at være opmærksom på, at den fælles proces i lærerteamet har sikret en høj grad af ejerskab blandt lærerne.

Ledelsen på skolen med linjeopdeling har i højere grad taget styring i forhold til såvel mål som indhold i projektet. Projektet er igangsat samtidig med en stor strukturel forandring af arbejdet på skolen. Det har betydet, at processen har været udfordrende. Både ledelse, lærere og elever skulle vænne sig til en ny skole og en ny struktur, og der har været behov for en del justeringer undervejs. Fremadrettet peger erfaringerne på, at det er vigtigt, at der samarbejdes om at udvikle linjernes indhold og profil, så de fremstår tydelige for alle parter, og der er behov for videndeling på tværs med henblik på at udvikle motiverende undervisningsformer og forløb på alle linjer. Det er samtidig væsentligt at være opmærksom på at støtte de elever, der ikke trives på deres linjer, og støtte de klasser/linjer, som endnu ikke fungerer optimalt.

2 Indledning

Københavns Kommunes Børne- og Ungdomsforvaltning har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at gennemføre en undersøgelse af aspekter af undervisningen hos to af de udskolingsdynamoer, som blev igangsat på skoler i Københavns Kommune på baggrund af budget 2011. Dette notat sammenfatter erfaringerne fra de to skoler.

Kontekst og formål

Hensigten med udskolingsdynamoerne er at udvikle nye organisationsformer, læringsrum og undervisningsformer, som skal tegne billedet af en ny udskoling i København (jf. ansøgningsmateriale til skolerne). Det fremgår af ansøgningsmaterialet, at de fire skoler, der udpeges til at være udskolingsdynamoer, forventes at udvikle og eksperimentere med udskolingens indhold og organisering i forhold til øget brug af holddannelse, etablering af erhvervsklasser, erhvervshold og øget brug af virksomhedspraktik i udskoling. Intentionen har været at udskolingsdynamoskolerne kan inspirere kommunens øvrige skoler, og evalueringen skal ses som led i denne vidensdeling.

Formålet med undersøgelsen er at foretage en systematisk opsamling af erfaringerne på to skoler. De to skoler blev udvalgt til evalueringen, fordi den ene var født med linjer, dvs. at det politiske udvalg havde besluttet, at overbygningsskolen skulle have linjeopdeling. Det skal bemærkes, at evalueringen er foretaget i en fase af skolens liv, hvor såvel strukturer som linjers opbygning var under opstart. Da den anden skole som udgangspunkt valgte i stedet periodevist at tone undervisningen i udskoling ud fra skiftende metoder eller perspektiver, faldt det naturligt at inkludere den skole i evalueringen.

Med udgangspunkt i skolernes egne intentioner med forsøget belyses de konkrete erfaringer med nye organisations- og undervisningsformer.

Undersøgelsen har særligt fokus på følgende:

- På hvilken måde tilgodeser skolernes nye praksis behovet for differentieret undervisning i udskoling?
- Er der en risiko for, at de forskellige organisationsformer på skolerne medfører segregering og stigmatisering af eleverne og på hvilken måde?
- På hvilken måde medvirker den nye praksis til at fremme elevernes motivation for læring i udskoling?

Metode

Notatet bygger på interview med elever, lærere og ledere på de to skoler. I juni 2013 gennemførte vi en mindre forundersøgelse i form af et interview med skoleledelsen på hver af de to skoler samt et interview med en gruppe af lærere fra udskoling på den ene af de to skoler. Hensigten med disse interview var at få et indblik i intentionerne med og målet for udskolingsdynamoerne samt viden om erfaringerne med igangsættelsen. Interviewene blev anvendt som baggrundsinformation for udviklingen af spørgerammer til den egentlige dataindsamling, som fandt sted i august 2013.

- Notatets analyser bygger på interview med skoleledelse, lærere i udskoling og elever. Undersøgelsen bygger på følgende interview på hver af de to skoler:
- Et interview med skoleledelsen: Interviewgruppen bestod af den eller de personer i skolens ledelse, der har det daglige ansvar for udskoling

- Et fokusgruppeinterview med en gruppe af lærere fra udskolingen med fokus på projektets betydning for det samlede arbejde i udskolingen. (Dette interview blev af praktiske grunde kun gennemført på den ene af de to skoler)
- To interview med lærere i mindre grupper med fokus på konkrete undervisningsforløb/aktiviteter
- Fire interview med elever i mindre grupper

I alt omfattede interviewene på skolen med holddannelse og toning 2 ledelsesrepræsentanter, 8 lærere og 16 elever. Interviewene på skolen med linjeopdeling omfattede 2 ledelsesrepræsentanter, 6 lærere og 15 elever.

Læsevejledning

Notatet beskriver de to skolars foreløbige erfaringer. Vi har valgt at analysere de to skolars erfaringer separat for at kunne sammenholde erfaringerne med den enkelte skoles intentioner og særlige organisering.

Analysen af de to skoler er disponeret under følgende overskrifter:

- Formål og intention
- Organisering
- Foreløbige resultater
- Udfordringer ved den valgte organisationsform

I notatets resume sammenfattes styrker og udfordringer ved de to forskellige former for organisering af undervisningen i udskolingen.

3 Skolen med holddannelse og toning

3.1 Formål og intention

På denne skole har lærere og ledelse arbejdet med at udvikle nye former for holddannelse, nye fokusområder i undervisningen i udskolingen og nye undervisningsmetoder. Lærere og ledelse har dermed ønsket at udvikle en ny praksis i udskolingen. Baggrunden for dette ønske er, at skolen har haft store udfordringer i udskolingen. Mange elever søgte væk, og der var ikke etableret en tilstrækkelig grad af samarbejde på tværs af klasserne i udskolingen efter en skolesammenlægning.

Man ønskede ikke at udvikle en linjeopdelt udskoling, men i stedet at arbejde med holddelinger på tværs af klasser og klassetrin med henblik på at give mulighed for differentiering, udvikling af nye kompetencer i elevgruppen og nye relationer for både lærere og elever på tværs af klasser og klassetrin. Det har været en del af intentionen at skabe en samlet identitet og et styrket tilhørsforhold for lærere og elever i udskolingen.

Årsagen til, at man på skolen ikke ønsker linjeopdelt udskoling, er dels udskolingens begrænsede elevgrundlag (man har to spor i udskolingen på nuværende tidspunkt) og dels en bekymring for, at en linjeopdeling kunne fastlåse eleverne i bestemte interesseområder for tidligt i deres skoleforløb. Ledere og lærere på skolen ønskede i stedet at udvikle forløb og fokuspunkter, som alle elever skulle igennem. Der er altså ikke tale om en specialiseringsmulighed for den enkelte elev, men om at tilbyde nye typer af kompetencer og arbejdsformer for alle elever gennem forskellige typer af forløb.

Projektet blev startet på baggrund af en fælles brainstorm i lærergruppen og ledelsesgruppen. Her nåede man frem til tre fokusområder, som man ønskede at arbejde med i udskolingen. De tre områder er:

- Cooperative learning (CL)
- Innovationsbaseret undervisning
- Sociale medier/it.

Disse temaer blev omdrejningspunktet for projektet, fordi lærere og ledere vurderede, at det var temaer, som man ikke havde tilstrækkeligt fokus på, og som man forventede ville kunne motivere de unge. Man ønskede med projektet, at CL skulle indgå i alle fag, innovationsbaserede og kreative undervisningsformer skulle bredes mere ud i udskolingen, og sociale medier og it skulle fylde mere i undervisningen.

Et andet udgangspunkt var et ønske om at kunne differentiere undervisningen på en ny måde. Man ønskede at arbejde med varierende og skiftende holddannelser. Intentionen var både øgede faglige udfordringer for de fagligt dygtige elever, en motiverende indsats for de fagligt svagere og en undervisning, der kunne samle alle elever i fællesskaber. Konkret var der tale om, at man ønskede at arbejde med forskellige dynamohold, som blev placeret i forskellige perioder i løbet af skoleåret.

3.2 Organisering

Ændringer i projektperioden – fra dynamohold til kompetencebånd

Projektet blev i gang sat i august 2011. Det var lærerne i udskolingsteamet, der sammen udviklede formen og indholdet i projektet. Ledelsen besluttede, som den beretter i dette citat, at lægge så meget beslutningskompetence som muligt ud i udskolingsteamet:

Vi har forsøgt at skubbe så meget som muligt ud til dem, og lade dem se på, hvordan de organiserer det, så det giver mening i forhold til de ressourcer, og de perspektiver, de kan se i det.

Lærerne beskriver de tre år som en udviklingsproces, hvor de har gjort sig en række erfaringer og foretaget mange justeringer undervejs. Det betyder, at organiseringen af projektet har været forskellig de to første år, og at man på nuværende tidspunkt (august 2013) er i færd med at igangsætte en ny organisering. Denne tredje organisering er tættere på de oprindelige ideer i projektbeskrivelsen. De to første skoleår har man arbejdet med en organisering, hvor aktiviteterne var afgrænset i særlige forløb, som fungerede adskilt fra den øvrige undervisning. Intentionen om at al undervisningen i udskoling skulle tones i for hold til de tre fokusområder er ved at blive realiseret, men det har taget længere tid end man oprindeligt havde regnet med. En af årsagerne til, at processen har været mere langstrakt end forventet, har været, at ikke alle lærere besidder de nødvendige kompetencer. Lærerne har måttet vidende og lære af hinanden undervejs, og de processer har taget tid.

Der er altså tale om tre forskellige organiseringer af arbejdet i de tre år, som vi her kort vil beskrive.

I projektets første år (skoleåret 2011/12) blev der dels arbejdet med de tre fokusområder – både i den almindelige undervisning og i særlige forløb – og dels igangsat dynamohold. Dynamoholdene var organiseret på en måde, så man tog eleverne ud af deres normale undervisning på forskellige typer af hold. Dynamoforløbene var primært tilrettelagt for elever, der skulle have noget ekstra opmærksomhed eller støtte. Lærerne erfarede, at denne model fungerede dårligt, fordi eleverne følte sig udskilt, og det var ikke hensigtsmæssigt, at dynamoforløbene kom til at fungere som afbrydelser i den almindelige undervisning.

Andet år (skoleåret 2012-2013) blev dynamoholdene i stedet placeret på samme tidspunkt hver uge. Konkret var der tale om, at de fandt sted hver mandag eftermiddag i 7. lektion. I denne lektion havde man så i nogle perioder valgfag og i andre perioder dynamohold. Længden af dynamoforløbene varierede, alt efter hvordan det passede i kalenderen, fx 10 uger med valgfag og dernæst 10 uger med dynamofag.

Notatet fokuserer primært på erfaringerne fra skoleåret 2012/13, dvs. projektets andet år, da det var denne periode, som interviewene omhandlede, og som de interviewede elever havde erfaringer med. Vi vil dog i det følgende kort belyse, hvilke planer der er for gennemførelsen af projektet i dette skoleår.

Kompetencebånd i skoleåret 2013/14

Lærere og ledelse vurderer, at de i projektets tredje år nærmer sig den oprindelige ide med projektet i projektbeskrivelsen. Hensigten er at fortsætte med at arbejde med fokusområderne i de almindelige klasser, og derudover vil lærerne introducere kompetencebånd, hvor skemaet brydes op i 3-5 dage for alle elever, og der gennemføres undervisningsforløb på tværs af fag og klasser. Det er hensigten, at der i disse forløb sættes fokus på nogle generelle kompetencer, som man gerne vil have, at alle elever besidder, og som kan anvendes i forskellige fag. Kompetencebåndene skal gennemføres fire gange i løbet af skoleåret. Nogle lærere så gerne, at kompetencebåndene fyldte endnu mere i undervisningen i udskoling, mens andre lærere er bekymrede for, at det kommer til at gå for meget udover enkeltfagene, hvis kalenderen brydes så meget op. Der er uenighed i lærergruppen på dette punkt.

De enkelte forløb var endnu ikke planlagt, da interviewene blev gennemført (august 2013) men hensigten er, at eleverne inddeles i grupper og præsenteres for forskellige angrebsvinkler og for-

skellige arbejdsmetoder, som de kan anvende, når de arbejder med et fælles overordnet emne. Eleverne roterer, så lærerne gennemfører de samme forløb, men med forskellige grupper af elever. Eleverne arbejder selvstændigt med at løse en opgave indenfor det overordnede tema.

Årsagen til, at lærerne besluttede at ændre modellen fra året før, er, at man ønsker, at de nye undervisnings- og læringsformer skal brede sig til resten af undervisningen. Hensigten er at kombinere et fokus på færdigheder/kompetencer og projektarbejdsformer. Eleverne får nogle meget korte introduktioner til forskellige metoder og redskaber, som de derefter bringer i anvendelse i et konkret projekt, som de selv arbejder med.

Lærerne afprøvede denne model i juni 2013. Eleverne skulle undersøge mulighederne for, at alle elever kunne få elevskabe på skolen. Løsningen af denne opgave krævede matematik, retorik og præsentationskompetencer. Konkret skulle de fx i matematik lære at designe en spørgeskemaundersøgelse, de skulle lære at bruge Excel, og de skulle lære datapræsentation. Eleverne fik også kurser i retorik og i forskellige præsentationsværktøjer. Lærerne vurderer, at dette forløb var meget vellykket. Dels havde eleverne gavn af at arbejde på tværs af årgange, og dels fungerede det godt med kort tidshorisont og et meget konkret emne:

Det er en kort horisont, når de skal levere noget med det samme. Det gør, at det hele bliver meget sammenpresset. Jo mere konkret, jo bedre faktisk. Det er til at forholde sig til. De har lettere ved selv at styre deres proces og nå frem til det, de skal.

Forløbet giver ifølge lærerne mening for eleverne, fordi de skal bruge de redskaber, de lærer, meget konkret, og så lærer eleverne desuden en del om koblingen mellem fagene. De lærer, at noget af den viden, de får i matematik, kan overføres til andre fag, og at der er koblinger, når de skal løse en konkret opgave. En lærer konstaterer.

Der er en overføringsværdi, som ligger udenfor fagene. Den matematiske del bliver jo brugt i argumentationsdelen, som bliver brugt i præsentationsdelen. Det er værktøjer på tværs af fagene. Der er noget tværfagligt i det. At man kan se, at man kan bruge de forskellige fags værktøjer.

Lærerne vurderer, at det er godt at styrke eleverne i at kunne etablere disse koblinger mellem fagene, fordi det ofte er svært for dem:

Man kan have haft en dansktime med retorik, og så spørger man om noget, der ligner, og så sidder de der, fuldstændig måbende.

En anden fordel ved kompetencebåndene er, at de gør det muligt at udnytte lærernes kompetencer optimalt. Hvis der fx er en lærer, som er særlig dygtig til at anvende et særligt program til elevpræsentationer, kan alle elever få glæde af det.

Lærerne forventer, at det er denne model, de vil anvende i de øvrige forløb i det nuværende skoleår. Forløbene bygges op omkring en case, der afholdes forskellige minikurser, og eleverne arbejder selvstændigt med en opgave.

Dynamoforløbene i skoleåret 2012/13

Vi har i dette notat primært mulighed for at sætte fokus på skoleåret 2012/13, og som tidligere nævnt var dynamoforløbene her placeret på et bestemt tidspunkt på skemaet; i nogle perioder havde eleverne dynamoforløb, og i andre perioder valgfag. Dynamoforløbene fandt sted hver mandag eftermiddag i 7. lektion. Længden af dynamoforløbene varierede, alt efter hvordan det passede i kalenderen, fx 10 uger med valgfag og dernæst 10 uger med dynamofag.

Der er en væsentlig forskel på dynamofag og valgfag. Mens eleverne selv søger og tilmelder sig valgfagene, er det lærerne, der placerer eleverne på dynamoholdene ud fra deres vurderinger af elevernes faglige behov. Lærerne har valgt denne model, fordi de vurderer, at eleverne ikke nødvendigvis søger de valgfag, hvor de bliver udfordret fagligt, eller hvor de har nogle faglige udfordringer. Man ønskede derfor i dynamoforløbene 'at bringe eleverne ud af deres komfortzone', som en lærer siger, og dermed styrke eleverne på områder, som de ikke ville vælge af sig selv.

Når lærerne sammensætter holdene, sker det på baggrund af flere typer af faglige overvejelser. Dels med et blik for elevens faglige udfordringer og/eller muligheder i de enkelte fag, dels ud fra et socialt hensyn, fordi man ønsker at sammensætte hold med et godt og trygt læringsmiljø. Lærerne vurderer, at sammensætningen af elever på tværs af klasserne har skabt en god dynamik på mange hold. En lærer fremhæver i nedenstående citat, at mange elever har sat pris på arbejdet på holdene; det har givet nye læringsmuligheder og samarbejdsrelationer:

Jeg har haft nogle elever, som måske er meget dygtige, men som nogle gange har syntes, at det var lidt kedeligt i undervisningen, som så siger, at de bare elsker at arbejde på den måde, som har haft mulighed for at bruge sig selv på en ny måde sammen med nogen, de ikke kendte før. Det er faktisk en rigtig god oplevelse for nogle af dem at arbejde sammen med nogle fra en anden klasse, som de så laver et projekt sammen med.

I forhold til organiseringen det første skoleår, hvor eleverne blev taget ud af undervisningen i deres almindelige klasser for at deltage på dynamohold, så ser lærerne det som en stor fordel, at alle elever har dynamotimer samtidig. Det gør organiseringen mere enkel og tydelig for eleverne. Det har dog været et problem, at eleverne har oplevet det som vanskeligt at skelne mellem valgfag og dynamofag. Eleverne er klar over, at der i nogen grad differentieres på dynamoholdene, men de får ikke i alle tilfælde begrundelserne for deres placering på de respektive hold at vide.

Eleverne har forskellige oplevelser med at blive placeret på dynamoholdene (i modsætning til valgfagene). Nogle elever lægger i interviewene vægt på, at de er mere motiverede, når de selv vælger, mens andre ser fordele ved, at lærerne fordeler eleverne på holdene. En elev fortæller her, at han har lært meget på sit matematik-dynamohold, men han vurderer, at hvis han selv havde skullet vælge, ville han have taget idræt:

Jeg synes, det er meget fint, altså det der med valgfag, der har du alligevel selv mulighed for at vælge, hvad du gerne vil på, og så dynamo, der bliver du sat på noget, du har behov for. Altså, hvis jeg får valgfag, så vil jeg jo hellere, i stedet for at gå på matematik, så vælger jeg da helt klart idræt, altså, men jeg ved jo godt, når der kommer de der dynamo, så kan man blive placeret på det, man har brug for. Det synes jeg er meget fint, så får man også ekstra hjælp til det.

Eleverne får ikke i alle tilfælde en begrundelse for, hvilke dynamohold de kommer på, men elever fortæller, at når de efterspørger en begrundelse, så får de den også. Det er tilsyneladende vigtigt for eleverne at have denne mulighed. Eftersom de ved, at der differentieres på holdene, oplever de, at det kan være vigtig information. En elev forklarer, at det er fint, hvis det foregår på elevens eget initiativ:

Jeg synes ikke man skal blive hevet ud, sådan 'Det er derfor, du er kommet på det her hold'. Men jeg ville gerne kunne, jeg tror, det ville være meget dejligt, hvis man kunne gå hen til læreren og spørge: 'Hvorfor er jeg kommet på det hold?', altså bare spørge, hvad grunden er til det.

Typer af hold

Dynamoforløbene var tilrettelagt som fire parallelle forløb for de 80-90 elever, som udskolingen i alt rummer. Det vil sige, at der i gennemsnit var lidt over 20 elever på hvert hold. Forløbene var i overvejende grad tværfaglige, og der var et fokus på at anvende nye arbejdsmetoder, fx fra co-operative learning.

Der er i nogen grad blevet differentieret på dynamoholdene. Der har fx været et naturvidenskabeligt forløb for dem, der havde behov for ekstra naturfag. Konkret tilrettelagde lærerne et biologiforløb for elever, der havde brug for at lære meget konkret ved at undersøge og håndtere dyr i praksis. Lærerne lavede et andet hold for elever, der var særligt dygtige til fysik/kemi. Der har desuden været et danskhold for elever med brug for en særlig indsats, og endelig et forløb om etik og samfundsfag for de fagligt stærke eller bogligt indstillede elever. Lærerne forsøger dermed at opnå, at forløbene samlet set tilgodeser forskellige elevgrupper.

Endelig har der været gennemført innovationsforløb og i den forbindelse været etableret samarbejde med virksomheder. Konkret har der været gennemført et forløb i et samarbejde med Tivoli,

hvor eleverne fik til opgave at opfinde en forlystelse, bygge en model af den pågældende forlystelse og præsentere deres idé. Der har også været gennemført innovationsforløb i samarbejde med den lokale Rema 1000-butik, hvor elever fik mulighed for at opstille en pop-up-butik med genbrugsting.

3.3 Foreløbige resultater

Samlet set beskriver lærerne i interviewene, at arbejdet med udskolingsdynamoen har været en langsom og ind imellem besværlig proces. De beskriver, at det er lykkedes at udvikle nogle nye typer af forløb, hvor de har arbejdet på nye måder med både indhold og metoder, og at det er lykkedes at skabe flere relationer på tværs af eleverne og mellem lærere og elever i udskoling. Det er også lykkedes i større udstrækning at rykke undervisningen uden for skolens område. Der er fx blevet indledt nye samarbejder med eksterne partnere.

Vi vil her kort sammenfatte de foreløbige resultater af arbejdet set fra læreres, ledes og elevers perspektiver.

Lærer-elev-relationer

Lærerne fremhæver, at det er en stor fordel, at de er kommet til at kende eleverne fra de andre klasser, når holdene er blevet sammensat på tværs af klasserne. De har dermed fået bedre relationer til alle elever i udskoling. En lærer fortæller, at det har givet eleverne en anden oplevelse af lærerne:

Det her med, at kommer jeg gående på gangen, så tøver de andre klasser ikke med at spørge mig om hjælp, hvis de sidder og arbejder ude på gangen. For jeg er også en lærer for dem, selv om jeg måske ikke er deres lærer i mere en et par enkelte dynamoforløb i løbet af året, så får man også den relation. Og jeg synes, det er enormt vigtigt, at vi faktisk er en hel udskoling og ikke bare ... Det her dynamo er godt på den måde, fordi det giver denne her ændring af, hvordan eleverne oplever os som voksne eller lærere, men også af, hvordan vi som lærere opfatter eleverne. Jeg har intet problem med at træde ind som en eller anden tilfældig vikar i en anden af klasserne, fordi de kender mig, og jeg kender dem. Det synes jeg er guld værd i forhold til at udvikle udskoling.

Lærernes samarbejde

Skolens ledelse har ikke været konkret involveret i de enkelte forløb og kan derfor ikke vurdere resultaterne af dem. Ledelsesrepræsentanter peger på, at projektet har haft stor betydning for, at der er skabt en ny kultur for samarbejde i udskolingsteamet. Lærerne har udviklet projektet sammen, og det har skabt en fælles ansvarlighed, et fagligt boost og et fælles ejerskab i udskolingsteamet. Lærerne vurderer ligeledes, at der er blevet sat mere fokus på de faglige drøftelser i udskolingsteamet, og at det har haft en positiv betydning for undervisningen.

Et bedre læringsmiljø i udskoling

Ledelsen vurderer også, at arbejdet med udskolingsdynamoen direkte eller indirekte har haft en effekt på eleverne og især på stemningen og læringsmiljøet i udskoling:

Det har en afsmitning på eleverne, de kan mærke, at det er 'vores' projekt, 'vores' udskoling. Vi har indskrevet flere elever, end vi har udskrevet sidste år, og vi er også ganske søgte nu her allerede. Det kunne være et tegn, men vi ved selvfølgelig ikke, om det er en direkte effekt af dynamoen, eller om det er held og tilfældigt.

Ledelsen har ikke grundlag for at vurdere, om den positive udvikling i udskoling er en direkte effekt af projektet, men kan konstatere, at der udskrives færre elever, og at søgningen til skolen er øget. Ledelsen peger endvidere på, at man tidligere havde mange konflikter i udskoling og henvendelser fra forældre, som var bekymrede. På dette punkt er der sket en ændring i retning af en bedre stemning i udskoling. Ledelsen vurderer, at der er markant færre konflikter i udskoling:

For tre år siden havde vi altid store elever, der sad nede på kontoret, der var altid én eller anden konflikt, en eller anden, der ikke ville noget. Sådan er det slet ikke mere. Når man går forbi på gangene, er det positivt. Og der er ikke nogle forældrehenvendelser om, at man er bekymret for faglighed. Vi har ikke de der store elever, der sidder og er uunderviselige, som de var førhen, så det kan godt være, der er sket en ændring.

Lærerne giver ligeledes udtryk for, at læringsmiljøet i udskolingen er markant forbedret. De mener, at det blandt andet er et resultat af, at der skabes mange nye relationer, når eleverne bliver tvunget til at arbejde sammen på tværs af klasserne.

Læring på tværs af årgange

Lærerne oplever, at det ofte er en udfordring for eleverne, når de bliver sammensat på tværs af klasserne. Ofte foretrækker eleverne at blive i det trygge miljø i egen klasse, men lærere og ledere vurderer, at der er en række positive gevinster ved at sammensætte hold på tværs af klasser og årgange. Det giver fx mulighed for faglige udfordringer for nogle af eleverne i 7. klasse at skulle samarbejde med elever fra 9. klasse.

Eleverne giver i interviewene udtryk for, at de er godt tilfredse med at blive blandet på tværs af årgange. En elev siger: *Det er okay, så lærer man de andre at kende.* En anden elev siger: *Det er ikke ubehageligt, det er bare anderledes.* En tredje tilføjer, at det betyder, at man nogle gange tænker lidt mere over, hvad man siger, og over, at det ikke skal lyde 'fuldstændig dumt'.

Mulighed for at udvikle nye typer af undervisningsforløb og indgå i nye typer af samarbejder

Samlet set har arbejdet med dynamoforløbene og de tre nye fokusområder i undervisningen givet lærerne kendskab til nye undervisningsmetoder. Der har fx været tid til at udvikle og afprøve ideen om at gennemføre innovationsbaseret undervisning. Lærerne vurderer, at det har været en stor fordel, at dette udviklingsarbejde ikke skulle finde sted indenfor den normale skemaopdeling af timer og fag. En lærer forklarer:

Det pres har ikke været der, at det har vi ikke tid til, så når vi ikke det, vi skal, men fordi det var nogle timer for sig selv, havde man mulighed for at afprøve det.

Der har været mulighed for at arbejde med erhvervssamarbejde og gæstelærere, og de samarbejder vil ifølge lærerne blive fortsat og udbygget fremover. I den almindelige undervisning er der blevet introduceret nye redskaber til idégenerering, og cooperative learning anvendes i en del af klasserne i udskolingen. Lærerne vurderer, at arbejdet med cooperative learning har påvirket den måde, der arbejdes på i udskolingen. Alle eleverne kender nu arbejdsformerne, og det gør det mere enkelt at anvende dem løbende i undervisningen.

Elevernes læring og udbytte

Lærerne finder det svært at vurdere elevernes udbytte af arbejdet med dynamoforløb og fokusområder, og om eleverne er blevet mere motiverede for undervisningen i udskolingen. I elevinterviewene giver eleverne eksempler på, hvilket udbytte de oplever at have fået af forløbene. Interviewene omhandler primært dynamoforløbene fra skoleåret 2012/13, da det var disse forløb, eleverne havde erfaringer med.

I interviewene giver flere elever udtryk for tilfredshed med dynamoforløbene. De lægger vægt på, at undervisningen på dynamoholdene har været sjovere end den øvrige undervisning. En elev siger: *Jeg har i hvert fald fået noget ud af det. Det tror jeg, der er mange, der har.*

Nogle elever oplever, at de har lært mere i dynamofagene, end de har gjort i valgfagene. De oplever, at undervisningen bliver taget mere seriøst, og at det er gavnligt for deres læring. En elev siger:

Jo, det var mere målrettet, og de var også mere ude på, at man lærer noget, hvor valgfag var mere sådan det sociale. Og det var måske også lidt sjovere, men det var måske ikke dér, man lærte mest.

Andre elever oplever den mere afslappede stemning på valgfagene som gavnlig for deres læring, og de oplever, at forløbene bliver bedre, når de selv har valgt emnet.

For nogle elever er det vigtigt at få indflydelse på, hvad der foregår i undervisningen, og andre elever fremhæver, at det vigtigste er at have engagerede lærere. Elevudsagnene tyder på, at det har været en fordel, at tilrettelæggelsen af dynamoforløbene er sket med udgangspunkt i lærernes særlige kompetencer og interesseområder. Det ser ud til at have betydning for elevernes udbytte, at lærerne er engagerede i det område eller det emne, der undervises i, og det kan derfor være hensigtsmæssigt at have det for øje i tilrettelæggelsen af fremtidige tværfaglige forløb, hvad enten der er tale om dynamohold eller kompetencebånd.

Eleverne fortæller i interviewene om deres udbytte og erfaringer med nogle af de forløb, de har deltaget i. Vi har ikke i denne sammenhæng mulighed for at foretage en systematisk evaluering af de enkelte forløb, men gengiver de punkter i elevernes fortællinger, der har mere generel relevans for planlægningen af undervisningsforløb i udskolingen. I den følgende gennemgang er elevernes erfaringer sammenfattet under følgende overskrifter:

- Praktiske arbejdsformer
- At lære brugbare redskaber og programmer
- Akademiske forløb med ekstra udfordringer
- Forløb med ekstra støtte

Praktiske arbejdsformer

De elever, der beskriver dynamoforløbene positivt, lægger vægt på, at de har haft mulighed for at arbejde på andre måder. De sætter pris på, at der har været en variation i arbejdsformerne, og især sætter de pris på de praktisk orienterede forløb, på mulighederne for at komme væk fra skolen og på, at nogle af aktiviteterne har haft direkte relevans for andre mennesker.

Det er egentlig meget smart, det der med Dynamo, det der med, at det ikke kun skal være: 'Kig ned i en bog, og lav opgaverne'. Det er også så noget med at komme ud og lave nogle andre ting, men alligevel lære noget, det behøver ikke være: 'Sæt dig ned med en bog'. Det kan også være, ja, alt muligt andet, altså, det er ikke bare det der normale skole.

Eleverne sætter pris på, at der er en praktisk dimension i deres læringsproces, hvor de kan se, røre og mærke de genstande, de arbejder med. I dette citat handler det om et biologidynamoforløb, hvor en elev oplever, at den praktiske dimension bidrager til læring:

Jeg havde også det der biologi med én af vores lærere, der hedder [Xx]. Og vi var mest ude at lære, fordi vi havde om dyr, smådyr, altså et dynamohold, hvor vi skulle ud og finde små dyr og åbne dem og se, hvad der var inden i dem. Det var lidt godt, at vi kunne komme ud. Og vi kom meget ud, så kom vi tilbage og prøvede igen at arbejde med det, det var meget bedre end bare at sidde ned og finde ud af det.

En anden elev fortsætter ad dette spor:

Altså, jeg kan huske, nu var jeg ikke på det, men da jeg var på et rigtig nederen hold, så var der mange af mine venner, der var på et godt hold, som var sådan et biologihold, hvor de skulle over i Enghaveparken og tage sådan forskellige vandprøver og sådan se på de dyr, der var i søen og sådan noget, og de sagde, det var helt vildt spændende. Det var sådan noget, de så frem til.

Eleverne vurderer, at det ikke kun er et spørgsmål om afveksling i undervisningen, de peger på, at de lærer på en anden og bedre måde i de praktiske forløb:

Så ser man ligesom i stedet for. Når man læser om det, kan man godt blive forvirret. Hvis man ser det, ligesom, så forstår man det bedre.

[...] det der med at læse i skolen, fordi der er så meget larm og ... Så når vi bare får af vide: 'Læs til side 53', så er det sådan lidt ... Puha, og så skal man til at notere, men så bliver man distrahe-

ret af et eller andet. Så er det meget federe, hvis man kommer ud, og man kan snakke og skal undersøge tingene og sådan noget, ikke.

Eleverne nævner også et dynamoforløb, hvor de har arbejdet med innovation i et konkret samarbejde med Tivoli. Eleverne skulle udvikle idéer til nye forlystelser. Eleverne beskriver forløbet som spændende og lærerigt, som et forløb, der gav plads til medbestemmelse, aktive læringsformer og kreativitet, og som de oplever har direkte relevans. Eleverne fortæller:

Man laver noget sjovt, samtidig med at man lærer noget og måske gør noget godt for samfundet.

Det er også meget fedt at komme ud og lave noget aktivt i stedet for bare at sidde ved bordene og skrive.

Også fordi vi selv bestemmer, hvad det er, vi vil, ikke. Altså, vi bestemmer selv, hvad vores opfindelser ligesom kunne være, og vi bestemmer selv grupperne, sådan, så jeg synes, det er ret fedt.

Vi har arbejdet med det i dag, og det var rigtig hyggeligt.

At lære brugbare redskaber og programmer

Andre elever nævner forløb, hvor de har arbejdet med emner, hvor de kunne se en direkte relevans – det kan fx dreje sig om introduktion til forskellige it-programmer. De forløb vurderes som 'nyttige' af eleverne. Fx nævner en elev et Excel-kursus som et eksempel på et forløb, som ikke var så sjovt, men som var lærerigt, fordi han oplevede det som meget nyttigt:

Det er også dejligt med det der Excel, det var noget, vi ikke har haft i klassen før, og så kan man også hjælpe nogle af de andre. Jeg kan faktisk ret godt lide Excel. Jeg synes, det er sådan et dejligt nemt regneark, så kan man lave en masse udregninger selv og sådan noget. Min familie er også megaglade for regneark, så nu kan jeg også forstå, hvad de snakker om og alt muligt.

Akademiske/boglige forløb

Endelig er der elever, der vurderer mere akademiske forløb positivt. En elev fortæller her, at et forløb om videnskabsteori har været den bedste oplevelse i forbindelse med dynamoforløbene. Han synes, det er svært at svare præcist på, hvad han lærte, men siger følgende:

Det er mere det der med at forstå sammenhænge og forstå sådan tanken bag det og sådan, lige at vide en lille smule mere om det. ... Bare sådan, lidt mere sådan, hvis man kan sige det sådan, der er nogle filosofiske ordsprog, og dem kan man så lære at tænke efter. Men altså, det er bare svært at sige, lige præcis det der lærte jeg, fordi det var svært stof, så man forstod ikke teksterne, sådan som man måske forstår sådan en dansk tekst, fordi det var svært, og det var på norsk, så ... Men altså, det er mere den der måde at tænke på. Og så selvfølgelig, så synes jeg også jeg lærte noget mere af at læse andre sprog, det gjorde vi meget. Jeg synes, jeg lærte noget.

En anden elev tilføjer, at forløbet var rigtig svært, men det var også det, der gjorde det sjovt:

På en måde synes jeg, det var sjovt. Det var svært, så prøvede vi at lære noget, som vi måske kan bruge senere hen. Det var fint nok, vi brugte meget tid på at læse, og vi fik selv lov til at vælge, hvor vi ville sidde, så læste vi tekster, og så snakkede vi om det senere. Så var der forskellige folk, der bød ind og sådan noget. Og det var også, altså, de vælger jo eleverne i forhold til, hvad man kan bruge eller for eksempel, hvis det er rigtig svært, så kan det også være, at de vælger ud fra det.

Denne oplevelse går igen i andre interview, og eleverne fremhæver især, at læsestoffet var svært at forstå, ikke mindst fordi de skulle læse en del på svensk, norsk og engelsk:

Det var meget, meget udfordrende, og man skulle virkelig indstille sin hjerne på det. ... Til gengæld så var der en god gennemgang, hvor det var åben diskussion.

Andre elever beskriver et forløb, hvor eleverne skulle lave deres egen wiki, som lærerigt. En elev vurderer fx, at han ikke har et særlig stort ordforråd, og derfor var det positivt for ham at lære en masse nye fremmedord:

Der lærte jeg da mange nye, jeg var helt stolt. Det første ord, jeg lærte, det var parlamentarisme, det var jeg sådan helt stolt over, at jeg vidste, hvad det ord betød lige pludselig. Så det var rart lige pludselig at få et større ordforråd.

Andre elever oplevede forløbet som mere kedeligt, de synes, opgaverne var for ensidige. En elev efterspørger mere varierede arbejdsformer:

Ja, vi lærte selvfølgelig, hvad ordene betød og sådan noget, men det kunne måske gøres på en mere spændende måde end bare sådan at sidde og skrive hele tiden.

Forløb med mulighed for ekstra støtte

Endelig er der elever, der er glade for dynamohold, hvor de har kunnet få ekstra støtte i fag, hvor de har særlige faglige udfordringer. En elev fortæller om et dynamo-matematikforløb. Han fremhæver, at forløbet var noget andet end matematik i hans almindelige klasse. Han lægger især vægt på, at det var hyggeligt, og at der var god tid til at arbejde med de forskellige opgaver:

Det er jo ikke det samme som at sidde nede i klassen og have matematik, det er jo noget helt andet. Det er langt mere hyggeligt, en anden måde ligesom at lære tingene på. Du sidder jo heller ikke bare med en bog og kigger ned i den, du får papirer. Der er ikke sådan noget penum, sådan noget, du skal nå at lære, inden den her tid er gået. Lærerne har måske sat nogle mål, men det betyder alligevel ikke så meget, om alle målene bliver nået, tror jeg. Og så er der så noget med, så nogle gange når du det i timen, nogle gange når du det alligevel ikke, fordi man snakker om noget andet, men det gør ikke så meget alligevel.

En anden elev lægger vægt på muligheden for at få hjælp, fordi der ikke var så mange på holdet. Han vurderer, at han virkelig lærte noget af forløbet:

Der havde jeg så noget ekstra matematik, hvor vi sad og lavede forskellige opgaver og sådan noget og kunne få hjælp, det synes jeg var rigtig godt. Jeg lærte noget. Og så var man ikke så mange på hvert hold. ... Man får lidt mere opmærksomhed, man kan få lidt mere hjælp, end man ellers kan [...] Så kunne vi også få hjælp til lektierne, hvis der var noget, vi ikke forstod.

For nogle elever var dette dynamoforløb det bedste, de deltog i. Og interviewene peger på, at det især har betydning for eleverne, at der ikke var så mange elever på holdet, og at der blev etableret et trygt læringsmiljø, hvor de kunne stille spørgsmål til den del af matematikken, som de oplevede som vanskelig:

Jeg synes, det, der var bedst, det var klart matematik. ... Vi var ikke så mange, så det var nemmere ligesom at sige: 'Okay jeg forstår ikke det her', de havde noget mere tid til at forklare os det sådan mere ...

Eleverne beskriver et stort udbytte af matematikforløbet og tilføjer, at det er noget, som de andre elever i klassen også har lagt mærke til: *Det er ligesom blevet nemmere at lave opgaverne og sådan noget, du kan jo ikke spørge om hjælp hele tiden.*

Fremadrettet

Interviewene med eleverne giver interessant viden om, hvad der set fra et elevperspektiv bør prioriteres i det videre arbejde. Eleverne nævner udendørsaktiviteter, bevægelse, praktiske forløb og aktiviteter, hvor de kan se direkte relevans, som noget de efterspørger mere af:

Noget mere aktivt i stedet for, det er alt for meget det samme, og det er alt for meget med bare at sidde, og det skal man jo også en gang imellem, bare sidde ned og skrive og sådan noget, ikke? Men ikke hele tiden, synes jeg.

3.4 Udfordringer ved den valgte organisationsform

En væsentlig udfordring for projektet er knyttet til arbejdet med implementering i skolens almindelige undervisningspraksis fremover. Lærere og ledere vurderer samstemmende, at de ekstra ressourcer har haft stor betydning for muligheden for at udvikle nye metoder, nye typer af forløb og en ny organisering i udskolingen. Ledelsen peger på, at det er en udfordring, at arbejdet ikke er blevet evalueret systematisk undervejs.

Udskolingsteamet har som tidligere nævnt udviklet, justeret og implementeret projektet. Der ser ud til at være både styrker og svagheder ved denne tilgang. Som tidligere nævnt har projektet medført en høj grad af ejerskab til projektet i lærergruppen og nye typer af faglige dialoger i teamet. Interviewene tyder dog på, at det også har været en udfordrende proces. Lærerne har forskellige vurderinger af den proces de har været igennem. Et perspektiv er, at det kunne have været gavnligt med en højere grad af ledelsesstøtte og ledelsesopmærksomhed undervejs i processen. Et andet perspektiv, der ytres blandt lærerne er, at det havde været gavnligt med løbende faglige input, fx fra følgeforskning eller løbende evaluering.

I den oprindelige ansøgning var det intentionen, at der skulle gennemføres en mere gennemgribende forandring i udskolingen. Det var hensigten i højere grad at bryde skemaerne op og gennemføre fælles tværfaglige forløb. Lærerne har oplevet det som en vanskelig opgave at realisere denne model. De oplever, at det har været en barriere at finde frem til en model, som kunne sikre, at nogle fag ikke blev nedprioriteret, og til en måde, hvor det skemateknisk kunne komme til at fungere. Det vurderes at være en generel udfordring at undgå, at nogle fag nedprioriteres. Lærerne vurderer, at mens nogle bestemte fag – fx dansk og matematik – ofte er med i de tværfaglige forløb, oplever andre/mindre fag, at de skal afgive timer.

Der er forskellige perspektiver på denne problemstilling. Et perspektiv er at de kompetencer, der trænes i de tværfaglige forløb, ofte også kommer de andre fag til gode. Et eksempel kan være et forløb om retorik, som forventes at komme alle sprogfag til gode. Denne diskussion har været central i udskolingsteamets udvikling af projektet. Hvor meget skal udviklingen af elevernes kompetencer på tværs af fagene prioriteres? Hvilke kompetencer er mest centrale? Og er det muligt at arbejde med fleksibel skemalægning og samtidig sikre sig, at alle fag tilgodeses?

Samlet set viser interviewene, at der både har været fordele og ulemper ved, at udskolingsteamet selv har udviklet en ny praksis i udskolingen. Der har været forskellige perspektiver på muligheder og udfordringer undervejs i processen. Lærerne har afprøvet forskellige typer af forløb, og der har ikke på forhånd været en klar strategi for, hvordan projektet skulle udvikle sig indenfor den tre-årige periode. Interview med eleverne tyder på, at der har været nogle fordele ved dynamoforløbene og ved at sammensætte hold på tværs af klasser og årgange. Det er vigtigt at være opmærksom på, om de positive elementer i dynamoholdene kan videreføres i de nye kompetencebånd, som skal fungere i dette skoleår.

4 Skolen med linjeopdeling

4.1 Formål og intention

På denne skole er det intentionen at tiltrække og fastholde elever, reducere fravær og skabe gode overgange til ungdomsuddannelser. I det følgende uddybes de mere specifikke mål og intentioner med linjeopdelingen, som findes i ansøgningsmaterialet, og som er kommet frem i interview med ledelse og lærere.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at skolens arbejde som udskolingsdynamo er igangsat samtidig med en meget stor strukturel forandring på skolen. Skolen blev overbygningsskole i 2012 og modtager nu elever fra tre naboskoler ved indgangen til 7. klasse. Skolen er samtidig holdt op med at indskrive nye elever fra 0. klasse med henblik på at blive ren overbygningsskole. Det betyder, at 7. klasse på denne skole er et år, hvor der dannes nye klasser for elever fra fire forskellige skoler. Det betyder også, at der stadig går et antal yngre klasser på skolen, men de bliver færre år for år.

Beslutningen om linjeopdelt udskoling blev truffet på kommunalt niveau af Børne- og Ungdomsudvalget og ikke af skolen selv. Linjeopdelingen blev søsat i august 2012, samtidig med at skolen blev overbygningsskole og altså samtidig med, at skolen var i en markant forandringsproces. Det betyder, at det er vanskeligt at vurdere muligheder og udfordringer i linjeopdelt udskoling uafhængigt af de øvrige forandringer på skolen. I dette notat er det intentionen at fokusere på erfaringerne med linjerne, samtidig med at vi naturligvis er opmærksomme på, at linjerne er introduceret på et særligt tidspunkt. Det er desuden vigtigt at være opmærksom på, at mens udviklingsarbejdet på skolen med holddannelse og toning har været i gang siden august 2011, så kan vi på skolen med linjeopdeling alene belyse erfaringerne fra et enkelt skoleår. Interviewene på skolen viser, at der er sket mange justeringer i løbet af det første år, og der er sket væsentlige forandringer på en række punkter i forhold til den årgang, der startede i 7. klasse i august 2013. I notatet sætter vi fokus på erfaringerne fra det første år, men angiver samtidig, hvilke typer af ændringer der er tale om i forhold til skolens andet år med linjeopdelt udskoling.

Attraktiv skole

Et vigtigt mål med linjerne er at tiltrække flere elever fra lokalområdet. Det fremgår, at skolen 'ønsker at være et naturligt tilvalg for lokalområdets unge og voksne', og at man gerne vil skabe en klar profil og et stærkt tilhørsforhold til skolen for eleverne.

Men det er ikke bare antallet af elever, der er vigtigt. Ledelsen har også en intention om at tiltrække flere ressourcestærke elever. Elevgrundlaget har afgørende betydning for skolens overlevelse, og det at tiltrække de ressourcestærke familier i lokalområdet er derfor et vigtigt sigte med linjeopdelingen og profileringen af skolen.

Linjeopdelingen er, sammen med mentorordninger og eksternt samarbejde med virksomheder, også et led i skolens ambition om at motivere eleverne og skabe et attraktivt ungemiljø på skolen ved at gøre undervisningen mere interessant og synliggøre for eleverne, at de arbejder med noget, som relaterer til job og erhverv.

Spændende undervisning og 'skolen ud over murene'

Som led i linjeopdelingen ønsker man at arbejde med en række fokuspunkter omkring undervisningen, herunder mere fleksible rammer, praktiske, kreative og eksperimenterende tilgange i undervisningen, modernisering af undervisningsmidlerne og et styrket samarbejde med verden

udenfor skolen. Samtidig vil man gerne invitere eksterne mentorer og rollemodeller indenfor på skolen som inspiration. Tanken er at gøre undervisningen mere interessant og at motivere eleverne ved at koble undervisningen med verden udenfor og synliggøre fremtidige muligheder for dem.

4.2 Organisering

Udskolingen er opdelt i fire linjer, Fortællinger 2.0, X-perimentariet, Ud i verden og Idræt og velfærd.

Eleverne går i stamklasse med de andre elever fra linjen. Om torsdagen har alle elever linjedag, dvs. undervisning i de fag, som knytter sig særligt til linjen. De syv lektioner, som indgår i linjedagen, består af to valgfagstimer, to ekstra lektioner, som er bevilget særligt til projektet, og tre lektioner fra øvrige fag. Lærerne vælger selv, fra hvilke fag de sidste tre lektioner skal komme.

Det er lidt forskelligt, hvordan de sidste tre lektioner fra andre fag indgår i linjedagen på de fire linjer. På X-perimentariet har man valgt at indlægge separate lektioner. På linjen Ud i verden, havde lærerne fx i en periode valgt at lægge faget historie ind i linjeundervisningen om torsdagen, men har nu valgt et andet fag, da lærerne vurderede, at der var brug for at undervise i historie, uden at det indgik i andre tværfaglige sammenhænge som en del af linjedagen.

Oprindeligt havde man planlagt at udbyde tre linjer, men dialog med bl.a. de kommende elever viste, at der var interesse for en linje mere, som havde fokus på naturfag, så man besluttede at udbyde fire linjer i alt. Den naturvidenskabelige linje, X-perimentariet, var ifølge ledelsen den mest søgte det første år, mens Fortællinger 2.0 har været mest populær på anden årgang, som er startet på linjerne. Nogle lærere giver udtryk for, at de på elevernes vegne savner en praktisk-musisk linje, men det har man ikke valgt at oprette. En lærer giver udtryk for, at hun synes, der kunne rummes mere praktisk-musisk undervisning i linjen Fortællinger 2.0, men at det ikke er sådan nu, da det er op til de lærere, der er på linjen, at prioritere i indholdet. Indholdet i de enkelte linjer og balancen i den helhed, de tilsammen udgør, afhænger både af ledelsens beslutninger om snitflader og af lærernes måde at udfylde linjerne på.

Ledelsen fortæller, at hensigten med den måde, man har konstrueret linjerne på, var at tage hensyn til elevernes forskellige faglige niveau og interesser, og man havde samtidig en ambition om at undgå for homogene grupperinger af eleverne. Det betød, at der derfor indenfor hver linje skulle kunne rummes undervisningsmetoder af forskellig art, både kreative, boglige og praktiske. Ledelsen har ønsket at sikre sig, at alle linjer ville kunne tiltrække mange forskellige elever, og dermed forsøgt at undgå, at linjeopdelingen skulle bringe en uhensigtsmæssig opdeling af eleverne med sig.

Om elevernes valg af linje

Ved indgangen til overbygningen (dvs. i slutningen af 6. klasse) vælger alle elever sig ind på en af de fire linjer. En dag om ugen arbejder de specifikt med linjens fag, og resten af tiden går de også i klasse med de elever, som har valgt samme linje.

Når eleverne skal beslutte sig for, hvilken linje de gerne vil gå på, bliver de introduceret grundigt til indholdet i en introuge i foråret inden skoleårets start, dvs. mens eleverne går i 6. klasse. Her prøver de en dag på hver linje, og efterfølgende skal de vælge, hvor de har lyst til at være. De får samtidig udleveret et skriftligt materiale med beskrivelse af hver linje, som de har mulighed for at drøfte med kammerater og forældre, inden de vælger. På første årgang havde eleverne desuden mulighed for at vælge om seks uger inde i skoleåret, men den mulighed har eleverne ikke længere på den nye årgang.

Både første og anden årgang har været igennem introuge, men man har gjort sig nogle vigtige erfaringer med, hvad der bliver lagt vægt på i præsentationerne af linjernes indhold. På første årgang har man oplevet en del udfordringer med, at nogle elever havde fået en skæv opfattelse af indholdet og derfor havde valgt en linje, de alligevel ikke havde lyst til at være på, da skoleåret var kommet i gang. Det forklarer ledelse og lærere til dels med, at introduktionerne det første år

kom til at handle lidt for meget om at tiltrække flest mulige elever med sjove forsøg eller spændende aktiviteter. På baggrund af erfaringerne har skolen i anden runde været mere opmærksom på at give eleverne et realistisk billede af linjernes indhold ved at nedtone de elementer, som pga. spændende indslag kom til at overskygge det reelle billede af indholdet.

Ledelsen fortæller endvidere, at det indtil nu er lykkedes at give alle elever deres 1.-prioritet. Dette har været et vigtigt mål, også fra politisk hold, da man ser det som en vigtig forudsætning for at motivere eleverne og give dem en oplevelse af, at de er med til at definere deres egen skoledag. Det har dog ifølge ledelsen givet nogle særlige udfordringer at skulle sørge for, at alle fik deres 1.-prioritet, samtidig med at man har skullet navigere indenfor reglerne for klassestørrelser. Man har da også på første årgang været nødt til at etablere en enkelt klasse, som består af elever fra to forskellige linjer.

De fire linjer

Ud fra introduktionsmaterialet til eleverne og interview med lærere og elever kan linjerne kort beskrives på følgende måde:

På linjen Ud i verden arbejder man med elevernes kendskab til samfundet og verden. Sprogfagene, historie og geografi er tænkt ind i linjen, og som det er beskrevet i materialet, kan undervisningen dreje sig om bl.a. globalisering, kultur, samfund, mad, turisme, miljø, sprog, handel. Emner i undervisningen kan fx være Legos produktion i forskellige lande eller det amerikanske præsidentvalg. Der står endvidere i introduktionsmaterialet fra 2012, at undervisningen kan foregå på andre sprog, som udflugter ud i verden m.m. I materialet fra 2013 står der en lignende formulering om, at undervisningen kan foregå i fx *Sundby, Cyberspace eller Sydsverige*. En lærer fra Ud i verden fortæller om den progression, som har været i undervisningen for første årgang:

Vi startede jo ret basalt: Find ud af noget med et land, find ud af noget med, hvad det betyder at have en dansk kultur – hvad er socialisering helt enkelt – og så arbejde over imod at forstå sig selv som statsborger.

På linjen Fortællinger 2.0 arbejder man med formidling. Dansk og de kreative fag er tænkt ind i linjen, hvor man arbejder med mennesker og medier, herunder forskellige former for journalistik, genreforståelse, skriveøvelser m.m. I introduktionsmaterialet fra 2012 står der, at undervisningen bl.a. kan inddrage fortællinger i form af ekspertviden, beretninger mellem venner, Facebook-opdateringer, soundtracks, video, film og blogs, og at linjen retter sig mod *'dig, der ikke kan få nok af gode historier'*. I introduktionsmaterialet fra 2013 står der endvidere, at eleverne med fordel kan vælge linjen, hvis de elsker at skrive, og at man også arbejder med andre måder at udfolde sin kreativitet på, fx drama, musik, digte og rap. En lærer fra Fortællinger 2.0 fortæller om indholdet:

Vores linje har en rød tråd, som er formidling. Og der kan man jo bygge på i det uendelige. Jeg er ret sikker på, når de går ud af 9. klasse, da er der nogen af dem, der er rigtig skrappe til det. Vi har samarbejdet med journalister fra DR, så vi har også folk, som kan komme ind og hjælpe os.

På linjen Idræt og velfærd arbejder man med idræt og friluftsliv. Idræt, dansk og samfundsfag indgår i linjen, og en stor del af undervisningen foregår udendørs og i de lokale sportshaller. I introduktionsmaterialet fra 2012 kan man læse, at eleverne på denne linje vil lære noget om fysiologi, idrætspsykologi, sundhed, gode kostvaner, idrættens betydning for folkesundhed og idrættens værdier og kulturer. De vil stifte bekendtskab med forskellige idrætsgrene, komme ud i naturen på fx kanoture og svampejagt og desuden få mulighed for at tage en træneruddannelse. Og endelig står der også, at undervisningen vil komme omkring både teori og praksis samt personlige udfordringer inden for forskellige idrætsgrene. I materialet fra 2013 opridses de samme tre spor: idræt, friluftsliv og viden om kost og råvarer fra naturen. Her står der også, at linjen er for elever, der trives bedst i løbesko og træningsdragt. Lærere fra Idræt og velfærd fortæller om et konkret forløb og om, hvilke aspekter der er tænkt ind i undervisningen:

Der er sådan et maritimt ungdomshus, der er placeret nede ved vandet. Vi var nede og snakke med dem om, om ikke vi kunne lave noget sammen, fordi vi havde denne her linje. Og det var de

med på (...). De brænder for det der sø-maritime liv og ville gerne være med til at lave et undervisningsforløb med os, hvor eleverne både skulle ud og bevæge sig, noget fysisk aktivitet, men de fik også lektier for, og der var også sådan nogle klassiske opgaver. Og det var vigtigt, at de også fik lært noget ad den mere boglige vej, at det ikke bare var en kropslig erfaring, de fik.

På linjen X-perimentariet arbejder man med de naturvidenskabelige fag på en undersøgende måde. Fagene biologi, geografi, fysik/kemi og matematik indgår i linjen. I introduktionsmaterialet fra 2012 står der bl.a., at eleverne vil komme til at arbejde med eksperimenterende og alternative metoder og søge svar og forklaringer på hverdagens og livets store spørgsmål. Der står også, at eleverne vil blive fortrolige med naturvidenskabelige arbejdsformer og gerne skulle opnå tillid til egne muligheder. Mottoet i dette materiale er: *Du behøver ikke at være en Einstein for at vælge X-perimentariet, men hvem ved – måske ender du som én.* Af materialet fra 2013 fremgår det endvidere, at undervisningen er undersøgende, da man 'piller, roder og rager', indtil man finder svar, og at undervisningen kan foregå på eller udenfor skolen. Lærerne fra X-perimentariet fortæller om et konkret forløb og om, hvad de gerne vil med undervisningen:

Sidste gang startede de med at få en introduktion til regneark. Og så skulle nogle af dem ud at samle informationer, så de kunne bruge det der regneark. Nogle skulle ind i fysiklokalet og prøve at undersøge, hvor meget fedt er der i en vare? Så de havde fået nogle forskellige ting, nogle pølser, og så var der nogle kemiske forsøg, hvor de kunne se, om der var 27 procent fedt i denne her vare, og hvordan stemmer det så overens med det, der stod på pakken, og så videre (...) Det er en blanding af noget teori, altså noget læreroplæg og noget forsøg, noget praktisk og så også noget med at komme ud at undersøge selv. Så vi prøver at være undersøgende, nogle forsøg og noget teori, det prøver vi at koble på hver gang. Så vi får nogle forskellige arbejdsmetoder.

Ændringer fra første til andet år

På baggrund af erfaringerne fra første år har man valgt at foretage en række justeringer. For det første har man sat mere fokus på arbejdet med elevernes relationer i de nye klasser ved skoleårets start for bedre at kunne bruge lærernes ressourcer på at tone det faglige indhold i undervisningen i løbet af året. Dernæst har man styrket lærernes samarbejde og forberedelse af kommende optag på linjerne. Derudover har man valgt at forenkle den oprindeligt valgte model, hvor eleverne på linjedagen var på linjeholdet, og i de øvrige lektioner var i oprindelige stamklasser, evt. med en anden holddeling. Nu har man i stedet elever på samme linje i stamklasse sammen i alle lektioner. Endelig har man valgt at gøre det sværere at vælge om, når eleverne har valgt sig ind på en linje. I det følgende uddybes erfaringer med og begrundelser for justeringerne.

Styrket samarbejde mellem lærerne

På baggrund af erfaringerne fra første år har man nu særligt fokus på samarbejdet mellem lærerne. Der kom en del nye lærere til, i forbindelse med at skolen overgik til at være overbygnings-skole. Samtidig blev både ledelse og lærere overraskede over, hvor krævende en opgave det var at tage imod så mange nye elever i overbygningen, når de kom fra fire forskellige skoler. Og man brugte flere ressourcer end forudset på at få de nydannede klassers sociale fællesskaber til at fungere. Udfordringerne med nye lærere og nye elever betød, at mange lærerne ikke havde tilstrækkelig tid til at forberede undervisningen på deres linjer.

På baggrund af denne erfaring fortæller ledelsen, at man i år har været særligt opmærksom på, at linjeopdelingen kræver grundigt forberedelsesarbejde af lærerne. Man har derfor valgt at styrke lærernes samarbejde med henblik på at være bedre forberedt på undervisningen, når eleverne starter på de nye linjer, og med henblik på at tydeliggøre indholdet på de enkelte linjer:

Vi har stillet en masse krav til lærerne på forhånd i år, om at de skulle deltage i forældremøder, deltage i planlægningsmøder og forberedelsesmøder, som vi begyndte på allerede inden sommerferien. Vi har holdt forældremøde allerede i foråret med de nye klasser. (...) I år har vi fælles teammøder, hvor alle skal være her på skolen på bestemte tidspunkter, fordi vi kan se, det er helt afgørende. Vi har fælles forberedelse en dag om ugen, hvor de skal sidde sammen og forberede sig.

Forenkling af klassestruktur

Da første årgang begyndte, havde man en model med linjedag på linjehold en dag om ugen og så undervisning i stamklasser og holddeling i de øvrige fag resten af tiden. I forbindelse med holddelingen lagde man også vægt på at bruge klasselokalerne som faglokaler. Det betød samlet set, at eleverne skulle bevæge sig rundt i løbet af dagen, men det viste sig at være for vanskeligt, da det skabte en del forvirring blandt elever og lærere. Derfor gik man væk fra holddelingen igen efter et halvt år, og nu går eleverne i stamklasse med dem, de også har linjefag med. Samtidig har man genindført klasseværelser til eleverne i forbindelse med det meste af undervisningen.

Stramning af regler for skift

En anden justering, man har foretaget, drejer sig om elevernes valg af linje. Da første årgang skulle vælge linje, havde den mulighed for at vælge om efter nogle uger. Den mulighed har man nu fjernet på baggrund af de erfaringer, man gjorde sig med første årgang. Ledelsen fortæller:

Sidste år var det sådan, at man kunne vælge sig ind på en linje, så gik der halvanden måned, og så kunne man gøre opmærksom på, hvis man gerne ville flytte linje. Det kom til at skabe en præmis hos eleverne og forældrene om, at når der opstår en udfordring, så skifter jeg bare linje. Det havde vi en masse udfordringer med. (...) Hvis vi vil have et fællesskab, som er forpligtende, så bliver vi nødt til at insistere på, at vi løser tingene inde i klassen. Der er en udvej, men der er en proces hen til at skifte, som kræver et pædagogisk arbejde forud. Det er ikke sådan, at man bare kan vælge det.

Det er ledelsens holdning, at eleverne som udgangspunkt ikke skal skifte linje. Det hænger sammen med, at de oplever de fleste elevers ønske om at skifte som et udtryk for, at eleverne savner deres venner og gamle klassekammerater og/eller har nogle udfordringer i deres nye sociale relationer i klassen. Det er imidlertid ledelsens vurdering, at eleverne lærer mere af at blive på deres linje i den nye klasse og løse disse udfordringer. Skolen har derfor også udformet et sæt retningslinjer for, hvad det kræver at få lov til at skifte linje, herunder bl.a. en skriftlig ansøgning med forældrenes opbakning til elevens ønske. I interviewet med ledelsen bliver det uddybet, at der bag denne beslutning også ligger et ønske om, at lærere og ledelse bliver bedre til at hjælpe og støtte eleverne der, hvor de er, i stedet for at lade dem flytte, når der opstår udfordringer.

4.3 Foreløbige resultater

I interviewene giver lærere og ledelse eksempler på, hvordan en hel dag (linjedagen) med de samme elever giver mulighed for at tilrettelægge undervisningen anderledes og skabe bedre rammer for fordybelse. På de fire linjer har man tilrettelagt undervisningen lidt forskelligt, og der er forskellige erfaringer med, hvordan det fungerer. Vi vil her kort sammenfatte elevers, læreres og ledelsens udsagn om undervisningen på linjerne.

Erfaringer på de fire linjer

Ildræt og velfærd

På linjen Ildræt og velfærd arbejder man med bevægelse i undervisningen, både på linjedagen og i den øvrige undervisning. Ledelsen fremhæver i den forbindelse, at lærerne på Ildræt og velfærd er gode til at løfte de svageste elever, fordi de med den bevægelsesorienterede og praktiske undervisning imødekommer elevernes behov. Desuden fortæller ledelsen, at lærerne på Ildræt og velfærd har høje forventninger til deres elever, fordi de genkender og har øje for elevernes ressourcer, fremfor de vanskeligheder, nogle af dem har med det boglige:

De lærere, der underviser på Ildræt, er nogle, som er gode til at lave en undervisning, der tilgodeser behovet for at være i bevægelse, være aktiv og kunne tumle og mosle med de der drenge, udnytte det og sætte de her gode ting i spil. (...) De lærere er nogle, der har valgt det, der selv er på en bestemt måde, som selv lærer og lærer fra sig på den måde. De sidder ikke så meget ned, de er fysiske med deres børn, ikke kun når de laver idræt. (...) Jeg tror, de ser de her børn som nogle, der har det her potentiale, som nogle, der har muligheder. Dansk læreren kom ned til mig og fortalte, at deres læseresultater faktisk var rigtig dårlige. Hun var fuldstændig overrasket over det. Det er sigende for, at hun ser unge mennesker med et kæmpe potentiale.

Lærerne på Idræt og velfærd har gode erfaringer med undervisningsforløb som foregår udenfor, hvor der er 'højt til loftet' og eleverne kan udfolde sig fysisk, og hvor uro ikke er forstyrrende på samme måde som indenfor.

Lærerne beskriver linjen som en succes. Der har været én klasse på linjen og to faste lærere tilknyttet. Man startede med 19 elever, men har nu 26 elever, og der er flere elever, der gerne vil skifte til Idræt og velfærd. Lærerne vurderer, at linjedagen giver gode muligheder for at arbejde fleksibelt og afprøve nye typer af undervisningsforløb. En lærer siger:

Der er ikke noget med, at man skal være i et bestemt lokale i en bestemt tid, ligesom en normal skoledag egentlig er defineret. Det er selvfølgelig godt, fordi det åbner op for en hel masse muligheder. Det der med at kunne komme af sted, ud og gøre og se andre ting, end man kan i det daglige. Og have tid nok til det. Så vi har været superglade for det linjekoncept, for det har bare givet nogen muligheder, vi aldrig har set før i de år, vi har arbejdet som lærere.

Lærerne vurderer, at eleverne bliver mere motiverede, når der sker noget andet end normal skoleundervisning, og at de fælles aktiviteter giver bedre lærer-elev-relationer:

De er mere motiverede, de har simpelthen en bedre skoledag. I forhold til elev-lærer-relationer, hvad vi giver hinanden dér. De siger det også direkte, at det har været en god dag, eller: 'Ej, skal vi lave det igen?'.

Lærerne vurderer, at mulighederne for fælles fysiske aktiviteter på linjedagen har givet dem rigtig gode relationer til eleverne:

Det har det selvfølgelig gjort, fordi når man er ude og lave fysiske ting sammen, så er der bare nogle andre mekanismer og energier i spil, hvor man lærer hinanden at kende på en anden måde end den boglige, om man er god til matematik, eller hvad det nu er, man er god til. Det er svært at gemme sig, hvis man skal være fysisk, så vi er alle sammen i spil, både Mette og jeg og alle eleverne. Så det er jeg ret overbevist om, at det har givet en helt masse. Fordi vi laver de ting sammen.

En vigtig udfordring på denne linje har været at få skabt et bredt fagligt fokus, som giver mulighed for alle elever, og ikke bare fodbold, som fylder meget for en del af eleverne på linjen. Samtidig var det vigtigt for lærerne at signalere, at idrætslinjen ikke primært er for de fagligt svage elever:

Og det har også været utrolig vigtigt, at denne her linje havde et fagligt niveau, som var lige så højt som de andre linjers, så Idrætslinjen ikke blev den linje man altid bare kunne tage, hvis ikke rigtig man var god til skolen eller kunne sidde stille på en stol,. Vi er ikke helt sluppet for den, for det kan vi jo se, og vi kan høre både fra eleverne selv og deres forældre og fra andre, som har udtalt, at det bare kunne være godt, de kom over på den Idrætslinje, for de kan alligevel ikke sidde stille. Så det er sådan en kamp, vi har. For det er ikke dér, vi skal være.

Lærernes positive vurderinger kan genfindes i interviewene med eleverne. Eleverne sætter pris på mulighederne for at være fysisk aktive, og de oplever, at de har gode relationer til lærerne. Der er dog også elever på linjen, som ikke synes, at indholdet i undervisningen svarer til deres forventninger. De var blevet stillet i udsigt, at linjen også handlede om friluftsliv, men den del har indtil videre ikke været en del af undervisningen.

Ud i verden

På Ud i verden har man også gode erfaringer med undervisningen på linjedagen. En lærer fortæller, at linjeopdelingen har medført, at man har muligheden for at skabe flow i elevernes arbejde om torsdagen. Hun siger:

Man får en helt anden relation til sine elever, når man er sammen med dem sådan en hel dag, end hvis man kommer ind og ud, ind og ud. Det er positivt. ... Langt de fleste af dem nyder, at

der er en hel anden struktur. Nu kan de køre videre med dette her projekt i stedet for at skulle finde danskbogen frem.

Linjen har dog været præget af udfordringer. En del af eleverne havde valgt linjen med en forventning om, at de skulle ud at rejse, og det har været vanskeligt undervejs at omsætte denne forventning til andre typer af motiverende forløb.

Vi fandt desværre ud af med vores linje, at rigtig mange valgte den, fordi der ikke var noget andet, de gad. Først og fremmest fordi de havde set 'Ud i Verden' og tænkt: Nå, så skal vi nok ud at rejse, hvilket de ikke skal. Og så fordi rigtig mange af de piger, vi har siddende. ... de gider ikke idræt, de synes ikke, de er gode nok til dansk og det skriftlige, og de gider ikke det der med X-perimentariet og natur og teknik, fysik og kemi osv. Så de er der lidt i mangel på bedre. Det har været en udfordring.

På linjen har man arbejdet med globalisering og med, hvad det vil sige at være borger i verdenssamfundet. Eleverne startede med at vælge et land, som de så fordybede sig i på forskellige måder. Eleverne har også arbejdet med historiske emner og med deres lokalområde. Man er startet meget grundlæggende med at diskutere og undersøge, hvad kultur er, og hvad det vil sige at være statsborger. Ofte er undervisningen tilrettelagt med vekslen mellem oplæg og selvstændige opgaver.

Fortællinger 2.0

På linjen Fortællinger 2.0 har formidling ifølge lærerne været et vigtigt omdrejningspunkt i al undervisningen, og det har betydet, at der har været en tydelig rød tråd, som lærerne har kunnet spinde videre på hele tiden. En lærer vurderer, at eleverne i løbet af 7., 8. og 9. klasse vil blive rigtig dygtige. Eleverne har blandt andet lavet radio, lavet en oplysningsbog om sex til yngre elever på andre skoler og skrevet selvbiografier. Lærernes erfaring er, at arbejdet med formidling passer godt til elevernes stærke boglige forudsætninger på linjen, og eleverne har ind imellem arbejdet med deres projekter i de øvrige timer i løbet af ugen, især i dansk. En lærer fra linjen fortæller:

(...) vi har 23 piger og 5 drenge, og der er rigtig mange af de her piger, der er sindssygt dygtige til dansk osv. Det er derfor, de har valgt den linje også. Så rent fagligt er det nok noget nemmere med hensyn til motivationen.

Eleverne på denne linje vurderer undervisningen positivt:

Det er lidt mindre sådan noget med at sidde og skrive noget dansk grammatik ... Det er mere sådan nogen som genrer ... Det er både emner og måden, undervisningen er på, det er mere os, der former den på en eller anden måde. Det er mere os, der bruger og laver tingene.

Eleverne vurderer, at linjedagen giver gode muligheder for at fordybe sig i de faglige opgaver på linjen. Eleverne oplever, at det i høj grad er de samme typer, der er i klassen, eleverne har fælles interesser, og det betyder, siger eleverne, at det er nemmere at få venner. Flere elever giver udtryk for, at de er blevet gladere for at gå i skole, og for, at undervisningen er motiverende og spændende og i overensstemmelse med deres interesser uden for skolen.

X-perimentariet

På denne linje arbejder man med et fokus på de naturvidenskabelige fag. Lærerne giver et eksempel på et forløb om sundhed og kost, som blev gennemført i slutningen af sidste skoleår. Lærerne vurderer, at dette forløb var meget vellykket og det forløb, der fungerede bedst i løbet af skoleåret:

Det var sådan meget projektopgaveorienteret. Vi var mest vejledere, kan man sige. Der var nogle forsøg, men ellers var det mest sådan vejlederrollen, vi havde, og eleverne arbejdede i grupper og skulle så aflevere en rapport, som vi samlede i en bog. Det var rigtig godt, alle gik op i det, og alle fik afleveret noget.

Denne linje består af to klasser. Der er tre lærere tilknyttet de to klasser, og det har ifølge lærerne betydet, at der har været nogle logistiske udfordringer knyttet til linjedagene. Det har ikke været muligt at arbejde helt så fleksibelt som på de andre linjer, som ifølge lærerne har to lærere pr. klasse på linjedagene. Især har det været en udfordring at finde muligheder for at gennemføre forsøg.

Man startede med 32 og 33 elever pr. klasse, men en del elever er stoppet (8-10 elever). Lærerne vurderer, at det primært er de ressourcerstærke elever, som man har mistet, fordi de har valgt at flytte skole. Ganske få elever på linjen har ifølge lærerne særlige forudsætninger eller særlig interesse for at arbejde med naturvidenskab. Linjen rummer en del elever med forskellige typer af sociale vanskeligheder. Lærerne oplever, at det er en stor udfordring af tilrettelægge eksperimenterende forløb for denne gruppe af elever. Hvis den eksperimenterende tilgang skal fungere, kræver det grundigt arbejde med forskellige typer af baggrundsviden. Man har på nuværende tidspunkt valgt at dele eleverne i mindre hold på ca. 12 personer, når der skal gennemføres forsøg.

De fysiske faciliteter har desuden givet nogle udfordringer – som man arbejder på at løse – i forhold til at imødekomme elever og læreres ønsker om en mere eksperimenterende undervisning. Lærerne oplevede, at der manglede udstyr til at kunne gennemføre eksperimenterende arbejde.

Lærerne er opmærksomme på, at der er nogle elever (4-5 elever), der oplever, at de har valgt forkert. De trives ikke på linjen, og det betyder også, at de ikke er motiveret for at deltage på linjedagen. Lærerne vurderer ikke, at det nødvendigvis vil være en god idé, at de skifter linje, for de har ikke nødvendigvis forudsætninger for de andre linjer heller.

Eleverne giver udtryk for, at de gerne vil have flere eksperimenter på linjen. Flere elever siger desuden, at de har været glade for den del af undervisningen, der foregik uden for skolen – fx på Eksperimentariet. Derudover var det i interviewet vanskeligt at få eleverne fra Eksperimentariet til at vurdere undervisningen på linjen.

Forskelle på elevgrupperne på linjerne

Som ovenstående beskrivelse antyder, er der ifølge lærerne forskel på, hvilke typer af elever der går på de forskellige linjer. Det gælder i forhold til køn, men også i nogen grad i forhold til fagligt niveau og motivation. Skolens ledelse tilføjer dog, at denne forskel ikke kan genfindes hos den næste årgang af elever på linjerne.

En lærer fra linjen Ud i verden konstaterer, at forskellene ikke behøver at være et problem, men der er tydelige forskelle i fagligt niveau:

Der er rigtig stor forskel socialt (på pigerne i hhv. Ud i verden og Fortællinger 2.0). Man kan i store træk mærke forskel på, hvilken skole de kommer fra. Man kan mærke en anden stemning, en anden arbejdsmoral, alt efter hvilken skole de kommer fra. ... Pointen er selvfølgelig, at de bliver blandet, og de kan godt sammen sådan personligt, som venner, men man kan se det på det faglige niveau.

Sammensætningen af elever på Ud i verden, set i forhold til faglige forudsætninger og motivation, har ifølge lærerne betydning for mulighederne i undervisningen og for, hvilke mål man kan arbejde mod. En lærer fra Ud i verden fortæller:

Jeg har nogle stykker i flokken, som jeg kan se bliver superseje til det her, som bliver sådan nogle verdensborgere, der bare tænker samfund og sådan noget. Der er bare en rigtig stor gruppe, der ikke gør, fordi de bare er i den klasse tilfældigt. (...) Jeg har så mange, der egentlig bare har valgt det, fordi de ikke gad alt det andet.

Ledelse og lærere giver udtryk for, at man ikke ønsker, at linjerne bliver meget forskellige med hensyn til det faglige niveau, men der kan godt være forskelle mellem linjerne med hensyn til, hvilke læringsformer der passer godt til elevgruppen. Ledelsen siger:

Men hvis det handler om at styrke nogle læringsstile, så er det en fordel. At man har fokus på, at de her idrætsbørn, der skal man være meget i bevægelse, og hvis man kan give det en faglig toning i forhold til, at vi har fokus på globalisering og undervisning på engelsk på Ud i verden, så er det også en fordel: at vi kan give dem noget, de vil have mere af.

Elever fra Fortællinger 2.0 ser interessefællesskaberne som det væsentlige på deres linje:

Det er meget de samme typer, der er i klassen, det er meget nogen, man selv kan identificere sig med. Man synes, de minder meget om en selv og har de samme interesser.

Både ledelse, lærere og elever fortæller, at der er en overvægt af drenge på idrætslinjen, mens der er langt flere piger end drenge på Fortællinger 2.0 og på Ud i verden. Lærere og elever giver udtryk for, at det kan være forbundet med særlige udfordringer at være meget få drenge eller piger i klassen. Eleverne giver udtryk for, at det kan være svært at tilkæmpe sig plads og være med til at sætte dagsordenen i klassen, når man er i undertal, både i forhold til, hvad man snakker om i frikvartererne, og i forhold til, hvilke fritidsinteresser og øvrige interesser der bliver inddraget i undervisningen:

I klassen, hvor der kun er piger, tror jeg, pigerne bestemmer. I vores klasse er det bare drengene, der snakker om fodbold og bestemmer. Og det er sådan lidt synd for pigerne, for pigerne kan ikke sige noget.

Der er også en udfordring, der handler om det sociale, hvor eleverne kan være meget sårbare, hvis de går i klasse med meget få af samme køn. Fx fortæller en lærer fra linjen Fortællinger 2.0:

Nogle (drenge) har det sindssygt godt, men der er også tre drenge, som er sådan lidt marginaliserede. De har nogle bestemte arbejdsgrupper, så de er blevet splittet ad. Men de går meget sammen. Der var én af dem, der skulle skifte skole her efter sommerferien, og så skulle de andre lige pludselig også, for de ville bare følge med, men der var så ikke plads til dem, så de blev.

Ledelsen ser dog også muligheder i at have mange drenge samlet i en klasse, som det er tilfældet på Idræt og velfærd. Den mener, det kan bidrage til pigernes faglige udvikling, at undervisningen får lov at tage mere udgangspunkt i drengenes værdier:

Overordnet tænker jeg, at for drenge er konkurrence helt afgørende. Det er sådan et fyord tit, men det er sådan et ord, som vi godt kan lide. Det er respekteret, det, at der er et hierarki, man kan arbejde i, sådan kæmpe med, det er helt normalt, at det er der. Hvorfor ikke bruge det potentiale, der er i det? Det tænker jeg, at når man har mange drenge sammen, så kan vi bruge det. Det kan ikke undgås, at det bliver præget af, at der er mange drenge, og det sætter dagsordenen. De piger må jo så være i en drengekultur i en årrække, og måske bliver de mere opmærksomme på i et dannelsesperspektiv: Hvordan er jeg som pige?

Linjernes profil

Linjerne bliver af ledelse og lærere set som en måde, hvorpå man kan profilere skolen og tiltrække elever. Man er derfor optaget af, at linjerne og deres indhold formidles. Ledelsen har bl.a. været rundt og præsentere skolen i lokalmiljøet. Man har haft særlige introduktionsarrangementer for kommende elever. Og skolen har også udarbejdet et skriftligt materiale med beskrivelser af linjerne, og hvad undervisningen indeholder.

I forhold til at tiltrække elever ser det ud til, at skolens strategi har været vellykket. Man har ifølge ledelsen både tiltrukket flere elever i det hele taget, flere ressourcestærke elever og også enkelte elever fra andre bydele. Ledelsen vurderer, at der er sket en positiv udvikling:

Det, der skete sidste år, var jo også, at der var meget utryghed, usikkerhed og modstand mod det politiske projekt, og mange af de stærke elever nåede aldrig at komme, fordi de søgte privatskole. Så den faglige standard er højere i år, fordi vi er lykkedes med at få flere elever i hus, af dem vi skal have i hus.

Interview med elever og lærere tyder dog på, at der for en del af eleverne på den første årgang mangler sammenhæng mellem den måde, linjerne er blevet beskrevet og introduceret på, og så det indhold, de efterfølgende har mødt i undervisningen. Nogle elever oplever, at undervisningen på den linje, de har valgt, ikke svarer til det, de forventede. En af lærerne fortæller:

Det er bare op ad bakke, når man skal stå og undervise på sådan en linje og sige: Ja, I kommer ikke ud at rejse. Så kørte den lidt derfra. De er jo glade nu, men de er stadig skuffede, kan man mærke. Og det har vi gjort meget ud af at fortælle næste gruppe: Ud i verden handler om verden set fra jeres verden. Vi rejser ikke.

Lærerne giver i interviewene udtryk for, at de i forhold til undervisningen ikke ser noget problem i, at undervisningen på linjerne udfyldes på forskellig måde, afhængigt af de pågældende læreres kompetencer og idéer til forløb og aktiviteter. Samtidig peger de dog på, at de savner en bedre fælles forståelse af meningen med indholdet i linjerne og en tydeligere sammenhæng mellem beskrivelserne og det reelle indhold.

En lærer problematiserer den manglende fælles forståelse blandt lærerne, der underviser på hver sin årgang på samme linje:

Det er en af de nuværende eller 7. årgangs idrætslærere, der skrev det, som vores elever jo egentlig skulle træffe et valg på. Men hvis det er vinklet i øst, så er vi to i vest. Der stod noget om, at man skulle være glad for at bevæge sig, og så var det meget sådan noget med friluftsliv, lejrbaal og sådan nogle sjove ting. Og vi har ikke noget imod friluftsliv, men det er bare en del af det. Vi har et andet sigte. Vores sigte er idræt i bred forstand. Vi har blandt andet som mål at få dem introduceret til stort set hele idrætsverdenen. (...) at de får en bred indføring i det der idrætsbegreb. Og få koblet noget velfærd på.

Det er et problem for nogle elever, at de oplever en stor forskel mellem den undervisning, de har modtaget, og så den opfattelse, de havde på forhånd af indholdet på linjerne. For nogle elever svækker den manglende sammenhæng deres motivation. Hvis motivation er målet med linjeopdeling ser det altså ud til, at det er meget vigtigt at være opmærksom på en grundig introduktion til linjernes reelle indhold forud for elevernes valg. Skolen har i foråret 2013 mødegået denne udfordring for det næste hold af elever ved at igangsætte nye typer af introaktiviteter.

Elevernes valg af linje og eventuelle ønsker om skift

For nogle elever har det været en positiv oplevelse at vælge en linje og efterfølgende opleve, at de har fået lov at arbejde med deres særlige interesseområde. Men enkelte elever er blevet overraskede på en måde, som har gjort, at de har ønsket at skifte linje. Skolen har valgt at indsnævre mulighederne for at skifte linje med den begrundelse, at man hellere vil støtte eleverne i at løse udfordringerne der, hvor de er, og at man primært ser elevernes ønske som et udtryk for, at de savner gamle klassekammerater eller har udfordringer i forhold til deres sociale relationer på linjen.

Elevinterviewene viser, at mens nogle elevers ønske om skift er begrundet i sociale ønsker og udfordringer, er andre elevers ønske mere begrundede i det faglige, fx ønsker til aktiviteter og undervisningsformer. En elev fortæller fx, at han ønsker at skifte fra X-perimentariet til Idræt og velfærd, dels fordi der ikke er så mange forsøg i undervisningen, som han havde håbet på, og dels fordi han gerne vil have mere praktisk undervisning og bevægelse, som man har på Idræt og velfærd:

Den (idrætslinjen) er også lidt federe. De holder i hvert fald det, de lovede. De kommer udenfor meget ... Altså, hvis vi nu siger, at man skulle lave et areal, så gik de ud på græsset og lavede et areal.

Elevinterviewene viser endvidere, at nogle elever har en oplevelse af at blive afvist, når de har givet udtryk for, at de ønskede at skifte linje. Nogle af disse elever ønsker at skifte og er frustrerede over situationen.

På baggrund af de foreløbige erfaringer er der grund til fortsat at være meget opmærksom på elevernes begrundelser for at ville skifte. Samtidig er det vigtigt at sætte fokus på, hvordan man helt konkret kan støtte de elever, der har ønsket at skifte, men som man i stedet vælger at hjælpe videre der, hvor de er. I forhold til denne støtte er det vigtigt fortsat at være opmærksom på, hvordan man kan arbejde med at imødekomme både faglige og sociale behov hos eleverne.

4.4 Udfordringer ved den valgte organisationsform

Koblinger mellem profil, elevernes valg og undervisningens indhold

Hvis man vil bruge linjeopdeling som et tiltag, der skal styrke elevernes motivation, viser erfaringerne fra skolen med linjeopdeling, at det er vigtigt at være særlig opmærksom på koblingen mellem de forventninger, som skabes i lancering af linjerne, elevernes valgproces og det specifikke indhold i den undervisning, som foregår på linjerne. Hvis denne sammenhæng ikke er tilstrækkelig stærk, risikerer man, at eleverne bliver skuffede i sådan en grad, at det risikerer at have negativ betydning for deres motivation.

Ideen er, at eleverne skal have bedre mulighed for at arbejde med det, de interesserer sig for, men for nogle elever er det altså ikke tilfældet. Der er forskelle mellem linjerne på dette punkt. Mens flere elever på Idræt og velfærd og på Fortællinger 2.0 beskriver en tæt sammenhæng mellem deres personlige interesser for henholdsvis sport og drama/historier og den undervisning, de modtager på linjen, så er denne sammenhæng ikke lige så tydelig på de to andre linjer. Denne udfordring handler formentlig om, at linjerne kun har fungeret et enkelt år, og at der dermed er behov for fortsat udvikling og fokus på de enkelte linjer.

Behov for lærersamarbejde

Både ledelse og lærere fortæller, at det første år med linjeopdeling har været særligt udfordrende, fordi en del af lærerne først skulle lære skolen, konceptet og hinanden at kende. Samtidig har de lærere, som underviser på linjerne nu, ikke alle været med til at præsentere linjerne for den første årgang af elever eller været med til at udarbejde det materiale, som blev brugt til at informere om linjerne. Det betyder, at forståelsen af, hvad eleverne kan forventes at blive undervist i på de forskellige linjer, varierer. Samtidig giver lærerne udtryk for, at de indtil videre ikke har arbejdet ud fra en fælles intern beskrivelse af mål og aktiviteter på linjerne, og samarbejdet mellem lærerne på tværs af årgange og linjer har ikke i særlig høj grad kunnet understøtte en fælles retning i forhold til linjernes indhold. Nogle lærere har ligesom eleverne en opfattelse af, at der hersker forskellige forventninger til indholdet, og at eleverne i nogen grad er forvirrede over indholdet.

Det er i den sammenhæng vigtigt at være opmærksom på kommunikation om linjernes indhold. Hvis indholdet i linjerne i høj grad varierer fra år til år, fx afhængig af lærernes særlige kompetencer, er det vigtigt, at dette også afspejler sig i den måde, nye elever præsenteres for linjerne på.

Køn – en skæv fordeling af piger og drenge

Erfaringerne på skolen tyder på, at man bør være særlig opmærksom på de elever, som er i undertal i forhold til kønsfordelingen. På Fortællinger 2.0 er der langt flere piger end drenge, og på Idræt og velfærd er der langt flere drenge end piger. Det er lærernes erfaring, at nogle af de elever, som er i undertal, i nogle situationer kan opleve udfordringer med i lige så høj grad som de andre elever at være en del af klassens sociale fællesskab. Nogle elever giver udtryk for, at det kan være vanskeligt for de få at komme til orde i forhold til det, der bliver talt om i frikvartererne, og at være med til at præge, hvilke interesser som spiller ind i undervisningen.

Det er derfor vigtigt fortsat at være opmærksom på, hvordan de elever, som er i undertal i klassen, kan støttes i at være med til at forme dagsordenen og være aktive deltagere i klassens fællesskab. Samtidig med at man bevarer muligheden for, at eleverne fortsat kan bidrage til at udvide hinandens horisont i forhold til interesseområder og værdier.

Linjedagen giver mulighed for fleksibilitet

De rammer, en linjedag giver for undervisning, virker som en styrke set i forhold til et mere traditionelt inddelt skema. Det ser ud til, at styrkerne ved de mere fleksible rammer for undervisningen

og de muligheder for organisering og aktiviteter, som det giver, ikke alene handler om at være opdelt i linjer, men om at have en hel dag med de samme elever og det samme emne, man kan fordybe sig i. En lærer pointerer i interviewet, at man godt kunne forestille sig, at det samme flow kunne skabes i undervisningen uden linjeopdeling, men der er nogle barrierer i den måde, skemaet og teamene ellers er organiseret på, som gør, at linjerne har været løftestang for, at det nemmere har kunnet lade sig gøre den ene dag om ugen.

Status på nuværende tidspunkt

Man har med anden årgang, som er optaget på linjerne, foretaget en del justeringer, og ifølge ledelse og lærere har både lærere og elever fået en bedre start. Det er dog vigtigt, at både ledelse og lærere arbejder videre med at afhjælpe nogle af de vanskeligheder, som prægede undervisningen på nogle linjer i det første år med linjeopdelt udskoling. Der er ifølge lærerne nogle særlige faglige udfordringer i nogle af disse klasser som følge af, at der er gået meget tid med at arbejde med relationer og trivsel det første år.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11

E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

Læs mere om EVA på vores hjemmeside, www.eva.dk.
Her kan du også downloade alle EVA's udgivelser
– trykte eksemplarer kan bestilles via en boghandler.